

**Wyrok z dnia 11 lipca 1996 r.
I PRN 103/96**

Wynagrodzenie sędziego w latach 1992 i 1993 winno być ustalone na podstawie art. 71 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r., Nr 23, poz. 138 ze zm., obecnie Dz. U. z 1994 r., Nr 7, poz. 25 ze zm.) tylko w okresach od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r. i od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 31 marca 1993 r. W pozostałych okresach to wynagrodzenie określały: art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o gospodarce finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83), art. 28 ustawy budżetowej na 1992 r. z dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 229) i art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1).

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska, Sędziowie SN: Kazimierz Jaśkowski (sprawozdawca), Andrzej Kijowski.

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Jana Szewczyka, po rozpoznaniu w dniu 11 lipca 1996 r. sprawy z powództwa Iwony W.-S. przeciwko Sądowi Rejonowemu w S. o wynagrodzenie, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości [...] od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie z dnia 8 kwietnia 1994 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Szczecinie z dnia 21 grudnia 1993 r. [...] w części dotyczącej wynagrodzenia za okresy od dnia 10 marca 1992 r. do dnia 31 grudnia 1992 r. i od dnia 1 kwietnia 1993 r. do dnia 30 czerwca 1993 r. i sprawę w tym zakresie przekazał temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

2) o d d a l i ł rewizję nadzwyczajną w pozostałej części.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 21 grudnia 1993 r. [...] Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Szczecinie zasądził na rzecz powódki Iwony W.-S. od pozwanego pracodawcy - Sądu Rejonowego w S. wyrównanie wynagrodzenia za okres od dnia 1 listopada 1991 r. do dnia 30 czerwca 1993 r. wraz z odsetkami.

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka w spornym okresie była sędzią Sądu Rejonowego w Szczecinie. Zasądzone kwoty stanowią różnicę między wynagrodzeniem faktycznie wypłaconym a wynagrodzeniem, które powódka powinna otrzymać - zdaniem Sądu Rejonowego - na podstawie art. 71 ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz. U. z 1990 r., Nr 23, poz. 138 ze zm.). Sąd ten stwierdził, że do powódki nie mogą mieć zastosowania obowiązujące w tym okresie przepisy zawieszające kwartalną waloryzację wynagrodzeń, ponieważ mają one charakter prawno-finansowy i nie mogą zmieniać uprawnień pracowniczych sprzecznie

z zasadą niedziałania prawa wstecz oraz zasadą ochrony praw nabytych.

Podzielając poglądy Sądu I instancji Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Szczecinie wyrokiem z dnia 8 kwietnia 1994 r. [...] oddalił rewizję strony pozwanej.

Składając od tego wyroku rewizję nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości zarzucił mu rażące naruszenie prawa, a w szczególności art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396), art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83), art. 28 ustawy budżetowej na 1992 r. (Dz. U. Nr 50 poz. 229) oraz art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. (Dz. U. z 1993 r. Nr 1, poz. 1). Na podstawie art. 417 § 1 KPC Minister Sprawiedliwości wniósł o uchylenie tego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji w części uwzględniającej powództwo oraz o przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Zdaniem rewidującego w sprawie znajdują zastosowanie wyżej wymienione przepisy, przewidujące okresowe ustalanie wynagrodzeń sędziów w oparciu o niższą podstawę niż to wynikałoby z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Sprzeczność między przepisami różnych ustaw w przypadku, gdy późniejsze nie uchylają w wyraźny sposób wcześniejszych, podlega usunięciu przy zastosowaniu reguły *lex posterior derogat legi priori*. Wynika stąd, że przepisy tych ustaw jako późniejsze uchylają w okresie ich obowiązywania przepis art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Bez znaczenia przy tym jest, że regulacje prawne wynagrodzeń sędziów zostały zamieszczone w przepisach dotyczących budżetu państwa, gdyż o znaczeniu przepisu nie decyduje to, w jakim akcie został on zamieszczony, lecz jego treść i funkcja.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W 1991 r. ustawa z dnia 28 września 1991 r. o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r. (Dz. U. Nr 87, poz. 396) zawiesiła waloryzację stanowiąc w art. 4 ust. 1, że w tym roku dla ustalania wynagrodzeń sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i prokuratorów stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w pierwszym kwartale 1991 r. Przepis ten został uznany przez Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 29 stycznia 1992 r., K 15/91 (OTK 1992 cz. I poz. 8) za sprzeczny z Konstytucją w zakresie odnoszącym się do czasu przed dniem jego wejścia w życie (to jest przed dniem 4 października 1991 r.) oraz w zakresie odnoszącym się do czasu po jego wejściu w życie z powodu nieustanowienia odpowiedniego *vacatio legis*. Sejm uznał to orzeczenie za zasadne, jednakże nie uchylił ani nie zmienił tego przepisu w trybie określonym w art. 7 ust. 3 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 109, poz. 470). Orzecznictwo sądowe przyjęło więc, że omawiany przepis zachował moc obowiązującą (tak uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 1993 r., I PZP 3/93 - nie publikowana, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 1994 r., I PRN 12/94, OSNAPiUS 1994 nr 4 poz. 61).

Podzielając poglądy wyrażone w powyższych orzeczeniach, należy zatem stwierdzić, że wysokość należnego powódce wynagrodzenia w 1991 r. powinna być

ustalona na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w I kwartale tego roku z tą jednakże różnicą, wynikającą ze zmiany art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych, wprowadzonej przez ustawę z dnia 16 października 1991 r. o zmianie ustaw - Prawo o ustroju sądów powszechnych, o Sądzie Najwyższym, o prokuraturze, o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. Nr 100, poz. 443), że poczynając od dnia 6 listopada 1991 r. z podstawy obliczania wynagrodzeń sędziów wyłączono wypłaty z zysku. Wynika stąd, iż od tego dnia wynagrodzenie powódki uległo stosownemu obniżeniu (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1993 r., I PZP 12/93, nie publikowaną).

W 1992 r. wysokość wynagrodzenia powódki była różnie ukształtowana w 3 okresach: od dnia 1 stycznia do dnia 9 marca, od dnia 10 marca do dnia 31 maja i od dnia 1 czerwca do dnia 31 grudnia.

Według art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 83), do czasu uchwalenia ustawy budżetowej na 1992 r. do ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych i prokuratorów stosuje się przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w pierwszym kwartale 1991 r. Orzeczeniem z dnia 30 listopada 1993 r., sygn. K 18/92 (OTK 1993 cz. II poz. 41) Trybunał Konstytucyjny uznał ten przepis za sprzeczny z Konstytucją w zakresie odnoszącym się do czasu przed jego wejściem w życie. W obwieszczeniu z dnia 15 czerwca 1994 r. (Dz. U. Nr 74, poz. 338) Prezes Trybunału ogłosił utratę mocy obowiązującej omawianego przepisu w zakresie odnoszącym się do czasu przed jego ogłoszeniem w Dzienniku Ustaw. Obejmuje to okres od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r., gdyż ustawa o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r. została ogłoszona w Dzienniku Ustaw Nr 21 z dnia 10 marca 1992 r. Oznacza to, że we wskazanym wyżej okresie powódka nabyła prawo do wynagrodzenia w wysokości wynikającej z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych. Wynagrodzenie to powinno być ustalone na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w I kwartale 1992 r. (tak uchyliła Trybunał Konstytucyjny z dnia 17 lutego 1993 r., sygn. W 4/92 - Dz. U. Nr 17, poz. 81, OTK 1993 r. cz. I poz. 15).

W okresie od dnia 10 marca 1992 r. do dnia 31 maja 1992 r. powódka nabyła prawo do wynagrodzenia określonego w art. 16 ust. 2 ustawy o zasadach gospodarki finansowej państwa w 1992 r.

Poczynając od dnia 1 czerwca 1992 r. do końca tego roku powódka nabywała prawo do wynagrodzenia określonego w art. 28 ustawy budżetowej na 1992 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 229), a więc podstawą do ustalenia jego wysokości powinno być przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku w pierwszym kwartale 1992 r.

W stosunku do art. 28 ustawy budżetowej na 1992 r. Trybunał Konstytucyjny w orzeczeniu z dnia 8 listopada 1994 r., I P 1/94 (OTK 1994 cz. II poz. 37) orzekł, że nie jest on niezgodny z art. 3 i 62 Konstytucji. Zasadzenie zatem na rzecz powódki wynagrodzeń z zastosowaniem kwartalnej waloryzacji stanowi rażące naruszenie art. 16 pkt 2 ustawy z dnia 25 stycznia 1992 r. i art. 28 ustawy budżetowej na 1992 r. Jest to także sprzeczne z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego (np. wyrok z dnia 27 września 1994 r., I PRN 65/94, OSNAPiUS 1995 nr 2 poz. 20).

Wysokość wynagrodzenia powódki w 1993 r. określała ustawa z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenie w państwowej sferze budżetowej oraz o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1). Na mocy art. 4 ust. 3 tej ustawy w okresie do końca marca 1993 r. wynagrodzenie powódki pozostaje na poziomie z grudnia 1992 r., natomiast poczynając od dnia 1 kwietnia 1993 r. do końca roku powinno ono być obliczane na podstawie przeciętnego wynagrodzenia w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej, bez wypłat z zysku, w trzecim kwartale 1992 r. (art. 4 ust. 2 tej ustawy). Orzeczeniem z dnia 11 września 1995 r., P 1/95 (OTK 1995 r. Nr 1 poz. 3) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. między innymi w odniesieniu do sędziów i prokuratorów jest niezgodny z art. 1, art. 3 i art. 7 Konstytucji. W wykonaniu tego orzeczenia Prezes Trybunału Konstytucyjnego ogłosił obwieszczenie z dnia 5 kwietnia 1996 r. o utracie mocy obowiązującej art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. między innymi w odniesieniu do sędziów i prokuratorów (Dz. U. Nr 44, poz. 197). Oznacza to, że w okresie od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 31 marca 1993 r. powódka nabyła prawo do wynagrodzenia określonego w art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych, a zatem podstawą obliczenia jej wynagrodzenia powinno być przeciętne wynagrodzenie w sferze produkcji materialnej w gospodarce narodowej bez wypłat z zysku z kwartału, w którym powstało prawo do wynagrodzenia. Natomiast w odniesieniu do przepisu art. 4 ust. 2, regulującego prawo powódki do wynagrodzenia w 1993 r. poczynając od dnia 1 kwietnia, Trybunał Konstytucyjny we wskazanym wyżej orzeczeniu P 1/95 orzekł o jego zgodności z Konstytucją, a zatem na jego podstawie powódka nabyła prawo do wynagrodzenia do końca spornego okresu (czerwiec 1993 r.).

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że w odniesieniu do okresów, w których ustawy szczególne określały podstawę obliczania wynagrodzenia powódki odmiennie, niż art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych, zaskarżony wyrok i poprzedzający go wyrok Sądu I instancji są sprzeczne z prawem, z wyjątkiem okresów od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r. i od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 31 marca 1993 r.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy Sąd I instancji określi wysokość należnego wynagrodzenia powódki, odsetek i pochodnych od wynagrodzenia - po odliczeniu kwot już wypłaconych - na podstawie wyżej wskazanych ustaw szczególnych, z wyjątkiem 1991 r. oraz okresu od dnia 1 stycznia 1992 r. do dnia 9 marca 1992 r. i od dnia 1 stycznia 1993 r. do dnia 31 marca 1993 r. Wprawdzie wynagrodzenia sędziów w 1991 r. powinny być ustalone w wysokości wynikającej z art. 4 ust. 1 ustawy o wynagrodzeniach w sferze budżetowej w 1991 r., to jednakże pominięcie tego przepisu przez sądy orzekające w niniejszej sprawie i zasądzenie na rzecz powódki wynagrodzenia za ten okres z zastosowaniem kwartalnej waloryzacji wynikającej z art. 71 Prawa o ustroju sądów powszechnych nie stanowi rażącego naruszenia prawa (art. 417 § 1 KPC). Z reguły nie stanowi bowiem rażącego naruszenia prawa niezastosowanie przez sąd powszechny przepisu uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za sprzeczny z Konstytucją, zwłaszcza wtedy, gdy Sejm uznał orzeczenie Trybunału za zasadne, jeżeli skutki wywołane przez zaskarżony wyrok nie są niemożliwe do zaakceptowania z punktu widzenia zasad praworządności.

Z tych względów na mocy art. 421 § 1 i art. 422 § 1 KPC orzeczono jak w sentencji.

N o t k a

W sprawie I PRN 103/96 (poprzednia sygnatura I PRN 90/94) Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 25 stycznia 1995 r. przedstawił na podstawie art. 11 ust. 1 w związku z art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1995 r. o Trybunale Konstytucyjnym (jednolity tekst: Dz. U. z 1991 r., Nr 109, poz. 470) Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytania prawne:

1. czy przepisy art. 4 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r. o kształtowaniu środków na wynagrodzenia w państwowej sferze budżetowej w 1993 r. oraz o zmianie ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe (Dz. U. z 1993 r., Nr 1, poz. 1), w zakresie odnoszącym się do sędziów, są zgodne z art. 1 Ustawy Konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz. U. Nr 84, poz. 426) w związku z art. 62 Przepisów Konstytucyjnych utrzymanych w mocy na podstawie art. 77 wymienionej Ustawy Konstytucyjnej, które wyrażają zasady podziału władz oraz niezawisłości sądów i sędziów;

2. czy przepis art. 4 ust. 3 wymienionej w pkt 1 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r., w zakresie odnoszącym się do czasu poprzedzającego ogłoszenie go w Dzienniku Ustaw, jest zgodny z art. 1, art. 3 ust. 1 i art. 7 wymienionych w pkt 1 Przepisów Konstytucyjnych, które wyrażają zasady demokratycznego państwa prawnego, praworządności i ochrony praw nabytych, z powodu retroakcji;

3. czy przepisy art. 4 ust. 2 i ust. 3 wymienionej w pkt 1 ustawy z dnia 30 grudnia 1992 r., w zakresie odnoszącym się do czasu od dnia ich ogłoszenia w Dzienniku Ustaw są zgodne z art. 1, art. 3 ust. 1 i art. 7 wymienionych w pkt 1 Przepisów Konstytucyjnych, które wyrażają zasady demokratycznego państwa prawnego, praworządności i ochrony praw nabytych, z powodu nieustanowienia odpowiedniej *vacatio legis* ?

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 września 1995 r. (IP 1/95) stanowiące odpowiedź na to pytanie zostało omówione w uzasadnieniu wyroku.

=====